

**ΠΕΡΙΟΔΕΙΑ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ
ΤΟΥ ΔΙΑΖΩΜΑΤΟΣ κ. ΣΤΑΥΡΟΥ ΜΠΙΕΝΟΥ
ΣΤΑ ΑΡΧΑΙΑ ΘΕΑΤΡΑ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ**

22 Ιουνίου 2009

Δ Ι Α Ζ Ω Μ Α

Σωματείο «ΔΙΑΖΩΜΑ», Μπουμπουλίνας 30, Τ.Κ. 10682, Αθήνα
www.diazoma.gr / info@diazoma.gr

Στο πλαίσιο της περιοδείας μου στη Λήμνο επισκέφθηκα τη Δευτέρα 22 Ιουνίου 2009 την Πολιόχνη και την Ηφαιστία. Πρώτος σταθμός μου ήταν ο **ιστορικός οικισμός της Πολιόχνης**.

Εδώ συνάντησα την κα Αγλαΐα Αρχοντίδου, επίτιμη Έφορο Αρχαιοτήτων, την κα Όλγα Φιλανιώτου, Έφορο Αρχαιοτήτων, την κα Μάλαμα Μαρή, Αρχαιολόγο, οι οποίες με ξενάγησαν στον όμορφο αρχαιολογικό χώρο.

Από αριστερά διακρίνονται οι κ. κ. Χρήστος Ραλλιάς, φύλακας αρχαιοτήτων, Μάλαμα Μαρή, αρχαιολόγος, Παναγιώτης Χλίμπος, Πρόεδρος του Φυσιολατρικού Ομίλου Μυτιλήνης, «ΥΔΑΤΙΝΟΣ», Αγλαΐα Αρχοντίδου, επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων, Σταύρος Μπένος, πρόεδρος του Διαζώματος, Όλγα Φιλανιώτου, Έφορος Αρχαιοτήτων και Robin Barber

Ο οικισμός αυτός βρίσκεται στην ανατολική ακτή της Λήμνου, πάνω σε ένα επίμηκες ύψωμα που προστατεύεται από τον όρμο του Βρόσκοπου και περιβάλλεται από τους ποταμούς Αυλάκι στα δυτικά και Στενουδιακό στα βόρεια.

Η Πολιόχνη θεωρείται ως ένα από τα μεγάλα πρωτοαστικά κέντρα της πρώιμης εποχής του Χαλκού και οφείλει την ανάπτυξη της στον πρωταγωνιστικό ρόλο που έπαιξε στη διακίνηση του διαμετακομιστικού εμπορίου με τα νησιά του βορειοανατολικού Αιγαίου, τα απέναντι μικρασιατικά παράλια, τις ακτές της ηπειρωτικής Ελλάδας και τα νησιά των Κυκλάδων.

Στην Πρώιμη Εποχή του Χαλκού, γνώρισε τόσο μεγάλη άνθηση, ώστε να θεωρείται σήμερα η αρχαιότερη πόλη της Ευρώπης με πρώιμη μορφή κοινωνικής και αστικής οργάνωσης.

Μακέτα αρχαιολογικού χώρου Πολιόχνης

Οι παλαιότερες ενδείξεις για την ανθρώπινη δραστηριότητα στο χώρο χρονολογούνται στην νεολιθική περίοδο, αλλά η εγκατάσταση των κατοίκων συμπίπτει με την έναρξη της χρήσης των μετάλλων. Ο μεταγενέστερος οικισμός (3200-2700 π.Χ.), μεγαλώνει σε έκταση και οχυρώνεται από την πλευρά της στεριάς.

Οι καλύβες αντικαθίστανται από αφιδωτές και εν συνεχεία από ορθογώνιες επιμήκεις οικίες. Δημιουργείται στα νοτιοδυτικά μια κύρια πύλη εισόδου προς τον οικισμό και οδηγεί σε δύο αντικρινά σύγχρονα επιμήκη δημόσια οικοδομήματα. Το πρώτο είναι το λεγόμενο **"βουλευτήριο"**.

Το βουλευτήριο, όπου διακρίνονται οι βαθμιδές του

Την άποψη ότι προοριζόταν για τη συνάθροιση των "προκρίτων" της Πολιόχνης ενισχύει η αποκάλυψη βαθμίδων στη δυτική και ανατολική εσωτερική του πλευρά. Το παραπάνω κτίσμα καταλαμβάνει έκταση μεγαλύτερη των 50 τ.μ. και υπολογίζεται ότι φιλοξενούσε αριθμό 50 ατόμων. Το αντίστοιχό του προς βορρά κτήριο που προσαρτάται στη νότια πλευρά του τείχους της πόλης, έχει ερμηνευθεί ως "κοινοτική σιταποθήκη".

Σιταποθήκη

Η πρώτη αυτή μορφή πόλης προστατεύεται με ισχυρό τείχος από την πρωιμότερη φάση, στην οποία ανήκουν και δύο από τα σημαντικότερα σημεία αναφοράς της πόλης, οι «κοινόχρηστες» σιταποθήκες και το λεγόμενο Βουλευτήριο, το οποίο αποτελεί έναν πολύ **πρώιμο χώρο συνάθροισης**.

Ο Bernabo Brea στη βασική δημοσίευση των ανασκαφικών δεδομένων κατέταξε τις οικοδομικές φάσεις του οικισμού, βασιζόμενος στην στρωματογραφία, στην χρωματική κλίμακα από το μαύρο ως το βιολέ ως εξής: Μαύρη (νεολιθική), κωνή (3000-2800), πράσινη (2800-2400), κόκκινη (2400-2300), κίτρινη (2200-2000), καφέ (1900-1600), βιολέ (1500-1200).

Στην Πολιόχνη ο οικισμός αναπτύχθηκε και οργανώθηκε κατά συστάδες. Ένα Μέγαρο στην Κόκκινη και ένα στην κίτρινη περίοδο, που θα ήταν οι περίοδοι της μεγαλύτερης ακμής του οικισμού, υπαινίσσονται την ύπαρξη κεντρικής εξουσίας. Οι δύο λιθόστρωτες πλατείες και τα καλοχτισμένα κοινόχρηστα πηγάδια, που διατηρούνται σε όλες τις φάσεις (από την κωνή ως το τέλος) δείχνουν ότι υπήρξε πρόγραμμα με το οποίο χτίστηκε η πόλη από την αρχή της εγκατάστασης στον χώρο. Η Πολιόχνη είναι σημαντική γιατί αποτελεί μαζί με την προϊστορική Μύρινα ένα από τα σημαντικότερα επίκεντρα του λεγόμενου τρωικού πολιτισμού, αφού αποτελεί τον πρόδρομο της Τροίας με την οποία ταυτίζεται πολιτισμικά.

--- ◊ ---

Επόμενος σταθμός μας ήταν η Ηφαιστία, όπου μας περίμεναν ο Δήμαρχος Κωνσταντίνος Αδαμίδης και ο Έπαρχος Δημήτρης Σάραγκας.

Από αριστερά διακρίνονται μεταξύ άλλων οι κ. κ. Κων/νος Αδαμίδης, Δήμαρχος Μούδρου, Όλγα Φιλανιώτου, Έφορος Αρχαιοτήτων, Παύλος Βογιατζής, Νομάρχης Λέσβου, Σταύρος Μπένος, Πρόεδρος του Διαζώματος, η Αγγαία Αρχοντίδου, Επίτιμη Έφορος Αρχαιοτήτων

Σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές και τα ανασκαφικά δεδομένα, κατά τους ιστορικούς χρόνους στη Λήμνο υπήρχαν δύο πόλεις. Στην δυτική ακτή η Μύρινα, που σήμερα είναι η πρωτεύουσα του νησιού και στην βόρεια ακτή η Ηφαιστία, που βαθμιαία εγκαταλείφθηκε μετά την οχύρωση του μεσαιωνικού Κότσινα. Η πόλη της Ηφαιστίας, που είναι γνωστή στο νησί και με την επωνυμία «Παλιόπολη», καταλαμβάνει ολόκληρη την ομώνυμη «βουνώδη» χερσόνησο, που προφυλάσσει από τον βοριά ένα θαυμάσιο φυσικό λιμάνι.

Το θέατρο της Ηφαιστίας

Τα παλαιότερα τεκμήρια ανθρώπινης δραστηριότητας στην περιοχή, είναι η κεραμική της πρώιμης εποχής του χαλκού και τα μυκηναϊκά αρχιτεκτονικά κατάλοιπα κοντά στο νότιο τμήμα της οχύρωσης.

Το θέατρο της Ηφαιστίας, ένα από τα πρωιμότερα θέατρα του ελληνικού κόσμου, **είναι το σημαντικότερο μνημείο των ιστορικών χρόνων της Δήμου**. Χτίστηκε στη νότια πλαγιά ημιβραχώδους λόφου, στο στενότερο σημείο της χερσονήσου.

Η σκηνή χτίστηκε πάνω σε παλαιότερα οικιστικά λείψανα και το κοίλο στα κατάλοιπα ιερών της αρχαϊκής περιόδου (7^{ος}-6^{ος} π.Χ.). Στα υψηλότερα σημεία του κοίλου αποκαλύφθηκαν αρχαϊκοί βωμοί, γύρω από τους οποίους ερευνήθηκαν αποθέτες με τα αγγεία, τα οποία διατηρούνται στην αρχική τους θέση.

Αγγείο στη θέση του

Στο κέντρο του κοίλου ήρθε στο φως κτίσμα παραλληλόγραμμης κάτοψης διαστάσεων 5Χ15μ. προσανατολισμού Α-Δ., που χωρίζεται σε δύο χώρους διαμορφωμένους σε δύο επίπεδα. Στον ανατολικό χώρο, υπήρχαν χτιστά θρανία από πωρόλιθο και στο δυτικό, υπήρχε βόθρος προσφορών. Πρόκειται για ιερό με αρχιτεκτονική μορφή και ευρήματα ανάλογα με το Ιερό της Μεγάλης Θεάς και τα άλλα αρχαϊκά Ιερά της Δήμου. Τα σημαντικότερα ευρήματα αυτής της περιόδου είναι αρχαϊκή κεραμική, τμήματα πήλινου ειδωλίου και η βάση, πιθανόν «Σφιγγός;» με αναθηματική επιγραφή σε γλώσσα, που αναγνωρίζεται ως πρόδρομος της ετρουσκικής.

Στις αρχές του πέμπτου προχριστιανικού αιώνα, ο γνωστός από επιγραφικές μαρτυρίες Δήμος των «εν Ηφαιστία Αθηναίων», που δημιουργήθηκε μετά την κατάληψη του νησιού από τον Αθηναίο Στρατηγό Μιλτιάδη το 509 π.Χ., ίδρυσε στην πλαγιά του λόφου πάνω στα ερείπια των προγενέστερων ιερών κτισμάτων το θέατρο, που στην πρώτη του μορφή είχε το σχήμα του ελληνικού Π, το περίγραμμα του οποίου σχημάτιζαν στενές λίθινες κλίμακες και στενός λιθόστρωτος διάδρομος. Τις μακρές κεραίες της λίθινης κατασκευής, διαστάσεων 21, 50 Χ 13, 50μ., γεφύρωναν ξύλινα θρανία. Το πρώιμο αυτό «ξύλινο» θέατρο εξυπηρετούσε θεατρικά δρώμενα και λειτουργίες της Δημοκρατίας, όπως και τα ανάλογα μνημεία της Αττικής.

Περί τα μέσα του πέμπτου προχριστιανικού αιώνα, στην ίδια θέση χτίστηκε το «λίθινο» θέατρο με κοίλο χωρισμένο σε τέσσερις κερκίδες με πέντε σειρές εδωλίων από πωρόλιθο του γειτονικού λατομείου, ορχήστρα σε τέλειο κύκλο διαμέτρου 12,40μ. και σκηνή διαστάσεων 5Χ15μ. με προσανατολισμό Α - Δ, χτισμένη με μικρούς ακανόνιστους λίθους της περιοχής.

Τον τέταρτο προχριστιανικό αιώνα διαμορφώθηκε το θέατρο σε σχήμα κοχυλίου. Επεκτάθηκε το κοίλο, σε χώρο που επιχωματώθηκε, χτίστηκαν οι αναλημματικοί τοίχοι των πτερών (τοίχοι που στήριζαν τα πτερά), δημιουργήθηκε το άνω διάζωμα, με αμελέστερη δόμηση από το κοίλο της αρχαιότερης φάσης και επεκτάθηκε η σκηνή. Στο τέλος του τέταρτου προχριστιανικού αιώνα ενισχύθηκε ο δυτικός αναλημματικός τοίχος με νεότερο.

Οι δύο επόμενες φάσεις του μνημείου ανήκουν στην ρωμαϊκή περίοδο και παρακολουθούν τις απαιτήσεις που δημιουργήθηκαν από την εξέλιξη του θεατρικού είδους.

Το προσκήνιο, στο οποίο μεταφέρθηκαν τα δρώμενα, κατέλαβε ένα μεγάλο μέρος της ορχήστρας, η οποία, στο πλαίσιο αυτών των αλλαγών, στρώθηκε με πλάκες, που κάλυψαν τον παλιό αγωγό απορροής υδάτων, τον οποίο αντικατέστησαν νέοι αγωγοί. Στην ίδια φάση επισκευάστηκε η κεντρική κερκίδα του άνω διαζώματος.

Άποψη κοίλου, ορχήστρας και σκηνής

Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε την πρόταση του Διαζώματος σχετικά με τη χρήση του θεάτρου της Ηφαιστίας, να παραμείνει δηλαδή το θέατρο ως μνημείο επισκέψιμο και να αναδειχθεί για να διασαφηνιστεί η πολυπλοκότητα της αναστήλωσης που διατηρεί ζωντανές τις αλληπάλληλες οικοδομικές φάσεις του μνημείου.

Για τη διοργάνωση θεατρικών παραστάσεων και άλλων πολιτιστικών εκδηλώσεων μπορεί να χρησιμοποιείται ο λόφος ακριβώς απέναντι από το θέατρο ο οποίος με κατάλληλη αρχιτεκτονική διαμόρφωση μπορεί να χρησιμεύσει ως σύγχρονος χώρος θέασης.

Άποψη του θεάτρου, όπου φαίνεται και ο λόφος

Μάλιστα οι θεατρικές παραστάσεις θα ήταν ωραίο να ξεκινήσουν από την τραγωδία «Φιλοκτήτης», καθώς γνωρίζουμε τη σύνδεση του νησιού με το Φιλοκτήτη. Κατά τη διάρκεια της πρώτης εκστρατείας εναντίον της Τροίας, ο Φιλοκτήτης μαζί με τον Ηρακλή πήγαν στο νησί Χρύση και πρόσφεραν θυσίες στο βωμό της θεάς Χρύσης που υπήρχε εκεί. Αργότερα, ο Φιλοκτήτης ξαναπήγε στο βωμό της Θεάς Χρύσης για να προσφέρει θυσίες για λογαριασμό όλων των Αχαιών.

Τότε τον δάγκωσε κάποιο φίδι στο πόδι, με αποτέλεσμα να υποφέρει από δυνατούς πόνους και από την πληγή του ποδιού του να βγαίνει μια άσχημη μυρωδιά. Οι Αχαιοί τον εγκατέλειψαν στη Λήμνο και έφυγαν για την Τροία. Ο Φιλοκτήτης έμεινε για πολλά χρόνια στη Λήμνο μέσα σε μια σπηλιά. Έβρισκε τροφή κυνηγώντας με τα όπλα του Ηρακλή που είχε και ανακουφιζόταν από τους πόνους του ποδιού του με τη "Λημνία Γη". Η Λημνία Γη ήταν ένας παχύρρευστος κοκκινωπός πηλός που είχε θεραπευτικές ιδιότητες. Η εξόρυξή της γινόταν από την περιοχή Αγιόχωμα κοντά στον οικισμό Κότσινα. Οι θεραπευτικές της ιδιότητες οφείλονταν στις σιδηρούχες ουσίες της.

Η επίσκεψή μας στη Δήμο ολοκληρώθηκε με τη συνέντευξη τύπου, η οποία δόθηκε στο Δημαρχείο του Μούδρου.

Εκεί μας συγκίνησε η δήλωση του Νομάρχη Λέσβου κ. Π. Βογιατζή και του Δημάρχου κ. Κων/νου Αδαμίδη ότι με πρωτοβουλία τους ο δρόμος πρόσβασης προς το θέατρο της Ηφαιστίας θα ασφαλοστρωθεί και ότι θα πραγματοποιηθούν έργα της Δ.Ε.Η. για τον ηλεκτροφωτισμό του αρχαιολογικού χώρου.

Από αριστερά διακρίνονται οι κ. κ. Όλγα Φιλανιώτου, Παύλος Βογιατζής, Σταύρος Μπένος, Αγγαΐα Αρχοντίδου, Κωνσταντίνος Αδαμίδης, Δημήτρης Σάραγκας

Από την πλευρά του το Διάζωμα θα αναλάβει πρωτοβουλίες για την καλύτερη δυνατή διαμόρφωση του «προαυλίου λόφου» του θεάτρου, προκειμένου να γίνονται εκεί παραστάσεις και οι θεατές να αντικρίζουν το μνημείο, κατάλληλα φωτισμένο.

